

Over een populatie van Eucobresia diaphana (Drap.)

te Ubbergen.

Eucobresia diaphana (Drap.), welke voor enige jaren nog bekend stond als Vitrina diaphana Drap. komt volgens Gittenberger c.s. in vijf gemeenten in Zuid Limburg en bij Nijmegen voor.(4). Zo ver ik weet gaat het bij Nijmegen om verscheidene plekken nl. aan de Elzenweg, bij de voormalige forellenkwekerij, is het dier misschien van het toneel verdwenen. Doordat deze vindplaats verscheidene malen door mij bezocht is, ben ik in de gelegenheid daar enige informatie over te geven.

De kolonie werd mij gewezen op 10 juni 1956, toen de N.M.V. een excursie hield in de fraaie omgeving van Nijmegen. Naar ik meen, had de Heer Arends de leiding; door zijn bekendheid met het terrein aldaar, werden er in korte tijd veel interessante plekjes bezocht. Zo kwamen wij op een druilerige zondagmorgen bij de forellenkwekerij aan. Er voert een asfaltweggetje langs met aan de andere zijde een steile helling, waar aan de voet water uit de grond sijpelt, dat zich vlak langs de weg in een beekje verzamelt. De opgetogen malacologen verschalkten daar na goed zoeken enige jonge, levende exemplaren van Eucobresia, bij welke bezigheid de Heer Arends de wonderlijke biologie van dit beestje uit de doeken deed: "Het dier leeft op vochtige koele plaatsen en is vooral in de winter actief, zelfs onder de sneeuw. Zeer vroeg in het jaar worden de eieren in de grond afgezet, waarna de dieren als regel kort daarna sterven. De jonge slakjes leven aanvankelijk onder de grond. Later in het jaar wagen zij zich meer en meer bovengronds om in de wintermaanden de grootste levenslust ten toon te spreiden. Voor een slak dus een uiterst merkwaardige leefwijze; eenjarigheid, gepaard aan een voorliefde voor koude en natte grond." Een soort winterannuel onder de slakken dus. Kenners van landslakken weten heel goed, dat landslakjes een hevige afkeer hebben van koude en veel vocht. Eucobresia heeft dus wel een zeer merkwaardige levensopvatting naar het oordeel van de collega's landslakken. Het valt niet te verwonderen, dat tijdens de excursie slechts jonge Eucobresia's werden verzameld. Doch op een andere plaats werden toch nog grote, volgroeide exemplaren aangetroffen. Kennelijk was het niet tot deze dieren doorgedrongen, dat zij volgens de literatuur reeds in het voorjaar hadden moeten sterven. Er is echter naar ik meen niet zo erg veel bekend over de leeftijd welke kleine landslakjes kunnen bereiken. De kans is groot, dat er ook buiten de familie der Vitrinidae, waartoe ook Eucobresia behoort, verscheidene eenjarige soorten zijn. Volgens mondelinge mededeling van het echtpaar Brouwer te Doetinchem is het goed mogelijk, dat enkele kleine mollusken in ons land de levenscyclus in één jaar volbrengen, doch dat hun in warmer streken een langer leven is beschoren. Na deze bespiegelingen keren we terug naar de werkelijkheid aan de Elzenweg. Huisjes van volgroeide dieren werden niet gevonden. De huisjes zijn zo teer, dat ze na het verscheiden van de bewoners bijna even spoedig tot stof en as wederkeren als hun voormalige eigenaars. Op de bromfiets naar huis tuffend en nog namokkend, dat het niet gelukt was fraaie huisjes van Eucobresia te vergaren, besloot ondergetekende dan maar in het voorjaar de gewenste museumstukjes te gaan halen.

Op 10 maart 1957 is hij dan ook weer ter plaatse. Er zijn nu inderdaad een tiental lege huisjes van volwassen dieren te verzamelen. Ze liggen onder dor blad en op mos onder verdorde

brandnetelstengels, juist op plekken waar het water uit de grond sijpelt. Ook Den Doop vermeldt *Eucobresia* van plekken, waar het water uit de grond sijpelt. (3) Arends en Pouderoyen zeggen, dat het dier op de grond leeft, op dorre bladeren, stenen, takken en vuilnis. (1)

Op 1 maart 1959 is voormelde malacoloog wederom ter plekke. Bij het vorige bezoek was de indruk gewekt, dat reeds vele huisjes waren vergaan. Nu, een tiental dagen eerder in het jaar, zijn er niet minder dan zestig huisjes van volwassen dieren te verzamelen. De meeste huisjes zijn nog in goede staat. Er kruipen zo waar nog drie levende exemplaren rond, doch deze worden niet ingezameld maar met rust gelaten. In enige huisjes zijn jonge exemplaren van *Discus ruderatus* (Müller) verscholen, welk slakje in die tijd nog *Goniodiscus ruderatus* genoemd werd. Men mag veronderstellen dat de kleine *Discussen* er iets eetbaars hebben gevonden, wellicht de stoffelijke resten van *Eucobresia*. Men zou op de boze gedachte kunnen komen, dat zij de *Eucobresia*'s in levende lijve oppeuzelen, maar daartoe ontbreekt ieder argument.

Op 26 februari 1961 is de verzamelaar weer aan de slag in de hoop opnieuw een flink aantal huisjes te bemachtigen. Doch helaas, na heel intensief zoeken is er slechts één leeg huisje te verzamelen en er is slechts één levend dier te bespeuren.

Op 29 februari 1964 wordt de *Eucobresia*-pelgrimage opnieuw ondernomen. Slechts drie lege huisjes en één levende *Eucobresia* worden gesignaleerd.

Op 6 maart 1966 wordt er 75 minuten lang systematisch gezocht zonder enig resultaat. Nadien is de bedevaart naar dit sanctuarium niet meer ondernomen; het heiligdom is, dunkt mij, verlaten. Toch is het niet uitgesloten, dat *Eucobresia* hier wederom aangetroffen zal worden. Arends en Pouderoyen (1) beschrijven hoe de soort jaren lang zoek geweest is; dat het zeer te betwijfelen is, dat men de dieren zo lang over het hoofd gezien had. Maar toch doken zij plotseling weer op.

Helaas is het verdwijnen van veel diersoorten en planten een tijdsverschijnsel, zodat een al te groot optimisme niet gerechtvaardigd is. In vele gevallen immers wordt het biotoop danig beschadigd of zelfs geheel verwoest, zodat tal van soorten worden uitgeroeid. Ook het verzamelen binnen kleine populaties kan funest zijn. Daar mogen verzamelende malacologen zeker regelmatig op worden geattendeerd. In een gesprek met Drs. J. Nienhuis te Groningen is het mij wel duidelijk geworden, dat ik in deze opvatting niet alleen sta. De Heer Nienhuis vertelde mij, dat hij in Spanje op een bepaald plekje een slakkesoort had verzameld en daarbij intensief te werk gegaan was. Een jaar later bezocht hij de plek opnieuw en kon er geen enkel exemplaar meer vinden, hoewel de omstandigheden voor het verzamelen zeer gunstig waren. Hij zei mij, dat als men precies weet op welke plekjes zich een soort in zijn habitat ophoudt - zijn niche tot in te finesses kent - het mogelijk is een zeer groot gedeelte van de populatie weg te roven. Hij wees in dit verband ook op het verzamelen van strooisel in het Mantingerbos, waar *Spermodeo lamellata* (Jeff.) leefde. Het is zeer wel mogelijk, dat deze vindplaats, enig in Nederland, door malacologen is leeg geplunderd. Ook het voortbestaan van *Zonitoides excavatus* (Alder) kan in het geding komen. Door het verzamelen van strooisel, het omkeren van stenen en stronken, door het betreden en vertrappen van de vegetatie kan het biotoop zozeer gehavend worden, dat het voor het voortbestaan van de soort aldaar funest is. Zelfs het verzamelen, of oogsten zo men wil, van lege huisjes kan om deze rede-

nen een populatie noodlottig worden. Het ware te wensen, dat de malacologen daar goed van doordrongen raken. Ongetwijfeld willen zij zich in hun lust tot verzamelen beperken omwille van het natuurbehoud.

Tenslotte nog even terug naar Den Doop.(3) Van Benthem Jutting (2) verwijst bij de behandeling van Vitrina diaphana naar Den Doop en noemt 20 november 1913 als de grote dag van de ontdekking van deze soort in Nederland. Dit is niet geheel juist. Laten wij Den Doop zelf aan het woord. Hij verzamelde de dieren op ... "den 20sten September 1913 ... Door allerlei omstandigheden bleven deze slakken tot dit jaar toe [1916 Fr.] ongedetermineerd liggen. Nu ik ze echter in September ging determineren ...". Zijn ontdekking publiceerde hij reeds in november 1916 in De Levende Natuur, nadat de Heer Schepman de determinatie bevestigd had. Zijn geliefde stukken hebben dus drie jaar op bewerking liggen wachten. Waarmede ik maar wil zeggen, dat spoed evenmin een eigenschap van slakken als van malacologen is. Hierin is de oorzaak gelegen, dat het zo lang geduurd heeft mijn ervaringen met de zwartmantelige glasslak, zoals Den Doop hem noemde, aan U voor te leggen. Aldus de grote ontdekker in traagheid verre overtreffend.

J.G.J. Frentrop.

Literatuur:

- 1 Arends, A.W. en Pouderooyen, L.P., 1957. Over het voorkomen van Vitrina (Eucobresia) diaphana Drap. in Nederland. Basteria 21: 6-11.
- 2 Benthem Jutting, Tera van, 1933. Fauna van Nederland afl. VII Mollusca (1):275.
- 3 Doop, J. den, 1916. Een nieuwe landslak voor de Nederlandse fauna: Vitrina diaphana. De Levende Natuur 20: 264-267; 289-293.
- 4 Gittenberger, E., Backhuys W., Ripken, Th.E.J., 1970. De landslakken van Nederland: 67-68; 161.